

УДК 378

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ У ПРОЦЕСІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

А.І. КУЗЬМІНСЬКИЙ, доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України, професор кафедри
педагогіки вищої школи і освітнього менеджменту

Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

О.А. БІДА, доктор педагогічних наук, професор кафедри початкової освіти
Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

Т.П. Кучай, доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри психології і педагогіки
Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II
E-mail: kuchay@ukr.net

***Анотація.** На основі проведеного аналізу літератури з'ясовано мету і завдання педагогічної практики. Відповідно до положень реформи мета педагогічної практики передбачає: створити умови для здобуття студентом, майбутнім дошкільником, достатнього обсягу знань і навичок, необхідних сучасному педагогові; допомогти студентові усвідомити чинники, що впливають на процес викладання (навчання) (діти, типи освітніх установ, культурний контекст, навчальний план, навчальний матеріал, технічні засоби навчання, традиції); здобути практичний досвід в організації та реалізації навчально-виховного процесу в дошкільних навчальних закладах, на основі власного досвіду та спостереження; ознайомитись з програмами навчання та виховання; створити умови для усвідомлення студентом специфіки професії вихователя та мотивів подальшої роботи в дошкільних навчальних закладах. Обґрунтовано, що вдосконалення підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів у процесі педагогічної практики є важливим завданням сучасності.*

***Ключові слова.** професійна підготовка, майбутні вихователі, дошкільні навчальні заклади, педагогічна практика.*

Актуальність (Introduction). Одним із стратегічних напрямів процесу державотворення в Україні на сучасному етапі є реформування системи вищої освіти. Основні завдання щодо її розбудови і докорінного оновлення визначені Законом України «Про освіту», Указом Президента України «Про основні напрями реформування вищої освіти в Україні», національною програмою «Освіта» (Україна XXI століття), іншими документами. «Розбудова системи освіти, її докорінне реформування, – наголошується в національній програмі «Освіта» (Україна XXI століття), – мають стати основою відтворення інтелектуального, духовного потенціалу народу, виходу вітчизняної науки, техніки, культури на світовий рівень, національне відродження, становлення державності та демократизації суспільства в Україні» [1, с.3].

Аналіз останніх джерел та публікацій (Analysis of recent researches and publications). Проблемою професійної підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів займаються українські вчені А. Богуш, Л. Варяниця, С. Литвиненко, Т. Поніманська та ін.

Мета (Purpose). Метою нашої статті є вдосконалення підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів у процесі педагогічної практики.

Методи (Methods). Теоретичні (аналіз філософської, педагогічної, психологічної літератури).

Результати (Results). Навчальний процес у вищих навчальних закладах організовується з урахуванням науково-педагогічного потенціалу, матеріальної і навчально-методичної бази вищого закладу освіти, сучасних інформаційних технологій і найважливішим компонентом у підготовці педагога є педагогічна практика. Він орієнтується на формування освіченої, гармонійно розвиненої особистості, здатної до постійного оновлення наукових знань, професійної мобільності та швидкої адаптації до динамічних процесів в освітній та соціально-культурній сферах, галузях техніки і технологій, системах управління й організації праці в умовах ринкової економіки.

Ми маємо підготувати інноваційного вихователя, який зможе впроваджувати в навчальний процес нові підходи, нові технології, нове мислення, ставлення до роботи з дітьми.

Модернізація системи освіти в Україні зумовлена змінами в соціально-економічній та соціально-культурній сферах нашого суспільства, потреби якого в компетентній особистості висувають підвищені вимоги до конструювання персональної системи цінностей, унаслідок чого перед педагогічною наукою постає потреба переосмислення традиційних настанов у дітей і молоді. Такий підхід висвітлений у державних документах України. Зокрема, Національна доктрина розвитку освіти (Україна у XXI ст.) визначає головну мету діяльності дошкільних закладів, яка полягає у створенні умов для розвитку і самореалізації кожної особистості [1, с.3].

У державній програмі виховання і навчання дітей від трьох до семи років «Дитина» (2003 р.) окреслені основні завдання дошкільного закладу, серед них - забезпечення умов повноцінного розвитку дитини для виховання творчої особистості [2]. Тому аналогічне завдання ставитися і до підготовки вихователя.

На думку українських дослідників, в основу формування особистості повинні лягти, передусім, ідеї гуманістичної парадигми особистісно орієнтованої освіти та виховання, мета якої полягає в тому, щоб знайти, підтримати, розвинути здібності майбутнього вихователя, з метою перенесення такої освіти на виховання дитини, закласти в неї механізм самореалізації особистості.

Незважаючи на розширення зазначених напрямів досліджень, проблема професійної підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів у процесі педагогічної практики не знайшла належної науково-методичної розробки.

На основі проведеного аналізу літератури з'ясуємо мету і завдання педагогічної практики. Відповідно до положень реформи мета педагогічної практики передбачає: створити умови для здобуття студентом, майбутнім дошкільником, достатнього обсягу знань і навичок, необхідних сучасному педагогові; допомогти студентові усвідомити чинники, що впливають на процес викладання (навчання) (діти, типи освітніх установ, культурний контекст, навчальний план, навчальний матеріал, технічні засоби навчання, традиції); здобути практичний досвід в організації та реалізації навчально-виховного процесу в дошкільних навчальних закладах, на основі власного досвіду та спостереження; ознайомитись з програмами навчання та виховання; створити умови для усвідомлення студентом специфіки професії вихователя та мотивів подальшої роботи в дошкільних навчальних закладах.

Навчальна практика має становити невід'ємну частину фахової підготовки й забезпечувати плавний перехід від навчання до роботи, щоб уникнути розгубленості й неможливості керувати ситуацією під час першої зустрічі з групою. Вихователі-початківці потребують міцної підтримки і керівництва.

Новий підхід в організації педагогічної практики формується на таких засадах: ключові завдання педагогічної практики полягають у розвитку індивідуальних педаго-

гічних здібностей студентів; педагогічна практика – це інтегрована частина всіх теоретичних програм навчання в вищому навчальному закладі і насамперед дисциплін психолого-педагогічного циклу. Таке поєднання теорії й практики забезпечує всебічне співвідношення теоретичних знань із педагогічною діяльністю. Педагогічна практика здійснюється в садах-партнерах вищих педагогічних закладів. Педагогічна практика сприяє ліквідації бар'єру між теорією та практикою підготовки вихователів, розвитку самодіяльності студентів та забезпеченні їх творчої активності.

Цікавою є характеристика В. Базуріною видів педпрактики у Великій Британії. Здебільшого існує два підходи в її реалізації: блок-практика та серійна практика. Блок-практика проходить протягом кількох тижнів на відміну від серійної, яка складається з кількох коротких періодів. Протягом блок-практики студенти проводять у саду термін від двох тижнів до одного семестру, з інтервалами для відвідування лекцій у ВНЗ. Серійна практика триває один день на тиждень протягом кількох тижнів. Навчальні заклади намагаються комбінувати серійну і блок-практику для розвитку професійної компетенції студентів. Практика у дошкільній установі сприяє забезпеченню постійних зв'язків між ВНЗ і дошкільними установами, дає змогу майбутнім вихователям заглибитись у процес виховання і навчання дітей, допомагає встановленню педагогічно доцільних взаємовідносин з дітьми й колегами [3, 120-121].

Педагогічна практика - важливий компонент підготовки вихователя, об'єднуюча ланка між теоретичним навчанням і самостійною педагогічною діяльністю. Як відмічає М. Євтух, у процесі безперервної педагогічної практики інтенсифікується професійне становлення і самовизначення майбутніх педагогів, актуалізуються і поглиблюються їх теоретичні знання, прискорюється формування педагогічних умінь, навичок і якостей особистості вихователя [4, с.6].

Т. Хан (Т. Hahn) та Л. Бофф (L. Boff) вважають, що під час педагогічної практики студентам варто впроваджувати методи інтерактивного навчання, що застосовувались викладачами ВНЗ. На думку авторів, різноманітні підходи до об'єднання студентів у пари і нечисельні групи дозволяють значно активізувати їх навчальну діяльність як на практичних заняттях з методики, так і в процесі проведення семінарів під час стажерської практики [5].

Приділяючи велику увагу розвитку аналітичних здібностей студентів-практикантів, П. Шил (P. Sheal) пропонує навчити їх встановлювати: що, як, для чого і чому відбувається на занятті. На думку британського дослідника, навчання спостереження має проходити в три етапи:

1. Діагностичне спостереження (diagnostic observation). На цьому етапі, проводиться попереднє обговорення наступного заняття, спостереження за діяльністю стажиста й дітей на занятті та обговорення проведеного заняття.

2. Розвиваюче спостереження (formative observation). Цей етап передбачає спостереження на новому рівні, а саме концентрацію спостереження на реалізацію розвиваючих цілей.

3. Підсумкове спостереження (summative observation). На цьому етапі здійснюється загальне (діагностичне і розвиваюче) спостереження за ходом заняття, підводяться підсумки роботи.

Три етапи навчання спостереження стажиста здійснюються у підгрупах із 3-4 осіб; суворо регламентується час, за який вони мають висловити свої думки, зауваження, пропозиції, тобто від них вимагаються стислі, точні формулювання, що сприяє формуванню вмінь виділяти головне, концентрувати на ньому увагу [5].

У практиці вихователів дошкільних навчальних закладів прийнято здебільшого надавати схвалення за точне відтворення дитиною заданого зразка діяльності, а не за його відмінності (творчі дії). Однак однією з умов розвитку творчих здібностей до-

шкільників у продуктивній діяльності є визнання та схвалення дорослими не лише наслідувальних, але й творчих дій. Вчені припускають, що розвиток творчості та творчих здібностей дошкільників здійснюється на основі ціннісної регуляції наслідування.

Творчо обдарованій дитині потрібен дорослий, який готовий бачити в ній творчу особистість, дати їй в руки скрипку чи пензлик, підтримати її ініціативу, схвалити оригінальність. Малюк готовий користуватися досвідом свого вихователя й наслідувати свого кумира. Важливо пам'ятати, вроджені задатки дитини можуть бути реалізовані лише в активній життєдіяльності індивіда, у сприятливому середовищі, під впливом правильного виховання і навчання[6].

Результати досліджень В. Моляко та О. Музики свідчать, що усвідомлення дошкільниками випадкових продуктивних інвенцій та подальше цілеспрямоване їх використання для отримання творчого результату є одним із механізмів розвитку творчих здібностей у наслідуванні. Виявлено, що випадкові інвенції виникають на будь-якому етапі оволодіння діяльністю внаслідок нездатності дошкільників точно відтворити дії дорослого. Однак, якщо на початкових етапах освоєння діяльності діти орієнтуються на наслідування дій дорослого та відкидають випадкові інвенції, то при досконалому виконанні завдання інвенції викликають інтерес як самої дитини, так і ровесників. У результаті кількаразового успішного включення випадкових інвенцій у зміст діяльності діти усвідомлювали їх цінність як засіб отримання визнання за творчий результат. Досконалість наслідувальної діяльності в поєднанні зі здатністю до усвідомленого цілеспрямованого використання інвенцій як засобів творчості є свідченням формування творчої спрямованості та одним із ключових показників розвитку творчих здібностей особистості.

Вчені вважають, що ознакою обдарованості дошкільників є рефлексія власних здібностей та можливості їх розвитку, усвідомлене розмежування власних та наслідувальних дій, усвідомлення перенесення наслідувальних та інвенційних дій.

Рефлексія як один із механізмів регуляції діяльності вимагає достатньо високого рівня розвитку абстрактного мислення, оскільки передбачає «відсторонення» від власних процесів [7, с. 56-61]. Тому і професійна підготовка майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів має бути спрямована у цьому руслі.

Висновки і перспективи (Discussion). Таким чином, можна стверджувати, що виникнення творчості в дошкільному віці визначається як особливостями оволодіння дошкільниками змістом самої діяльності, так і особливостями взаємостосунків з оточенням і залежить від підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів. Рушійною силою відмови від наслідування дій дорослого та переходу до усвідомленого включення інвенцій у діяльність є можливість задоволення потреби у визнанні засобами інвенційно-творчого наслідування. Розвитку творчих здібностей дошкільників мають допомагати батьки, вихователі. Тому вдосконалення підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів у процесі педагогічної практики є важливим завданням сучасності.

Список використаних джерел

1. Національна доктрина розвитку освіти (Україна у XXI ст.): Затв. Указом Президента України 17 квітня 2002р. №347. Освіта. 2002. №26. С. 2-4.
2. Дитина. Програма виховання і навчання дітей від 3 до 7 років / [під кер. О.В. Проскури та ін.]. 2 вид., доп. К.: Богдана, 2003. 328 с.
3. Базуріна В. М. Професійна підготовка майбутніх учителів іноземних мов у Великій Британії: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Житомир, 2006. 343 с.

4. Євтух М.Б. Поліпшення підготовки вчительських кадрів в умовах перебудови школи. Психолого-педагогічна підготовка учителя іноземного мови в умовах перебудови школи: сб. науч. трудов. К. : КГПІІІЯ, 1990. С.3–9.
5. Рогова Г. В., Тилене Л. П. О професійно-методическій підготовці учителів в Великій Британії. Іностр. мови в школі. 1991. 3. С. 75–78.
6. Біла І. М. Аналіз передумов становлення творчих здібностей у дошкільному віці (на прикладі О. Блока). Обдарована дитина, 2008. №6. С. 59-63
7. Моляко В.О., Музика О.Л. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень. Житомир. Вид-во Рута, 2006. 320 с.

REFERENCES

1. Natsyonalna doktryna rozvytku osvity (Ukrayina u KHKHI st.) [National Doctrine for the Development of Education (Ukraine in the 21st Century)]: Zatv. Ukazom Prezydenta Ukrayiny 17 kvitnya 2002r. - №347. *Osvita*. 2002. №26. 2-4.
2. Dytyna. Prohrama vykhovannya i navchannya ditey vid 3 do 7 rokov [Child. Program of upbringing and education of children from 3 to 7 years]/ [pid ker. O.V. Proskury ta in.]. 2 vyd., dop. K.: Bohdana, 2003. 328.
3. Bazurina V. M. (2006) Profesiyna pidhotovka maybutnikh uchyteliv inozemnykh mov u Velykiy Brytaniyi [Professional training of future teachers of foreign languages in the UK]: dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.01 / Bazurina V. M. – Zhytomyr, 343.
4. Yevtukh M.B. (1990) Polipshennya pidhotovky vchytelskykh kadriv v umovakh perebudovy shkoly [Improvement of the training of teachers in terms of school restructuring]/ M.B. Yevtukh. *Psykhologo-pedahohycheskaya podhotovka uchytelya ynostrannoho yazyka v uslovyiyakh perestroyky shkoly*: sb. nauch. trudov / Pod obshchey redaktsiyey N.B.Yevtukha. K.: K·HPYYA, 3-9.
5. Rohova H. V. (1991) O professyonalno-metodycheskoy podhotovke uchyteley v Velykobrytanyy [About vocational and methodological training of teachers in Great Britain]/ H. V. Rohova, L. P. Tylene. *Ynostr. yazyky v shkole*. №3. 75-78.
6. Bila I. M. (2008) Analiz peredumov stanovlennya tvorchykh zdibnostey u doshkilnomu vitsi (na prykladi O. Bloka) [Analysis of the preconditions for the development of creative abilities in preschool age]. *Obdarovana dytyna*, №6. 59-63
7. Zdibnosti, tvorchist, obdarovanist: teoriya, metodyka, rezultaty doslidzhen [Ability, creativity, giftedness: theory, methodology, research results]/ Za red. V. O. Molyako, O. L. Muzyky. Zhytomyr. Vyd-vo Ruta, 2006. 320.

ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ ПОДГОТОВКА БУДУЩИХ ВОСПИТАТЕЛЕЙ ДОШКОЛЬНЫХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ В ПРОЦЕССЕ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ПРАКТИКИ

Кузьминский А. И., Бида Е. А., Кучай Т. П.

Аннотація. На основі проведеного аналізу літератури встановлено мету та завдання педагогічної практики. Згідно положень реформи мету педагогічної практики передбачає: створити умови для отримання студентом, майбутнім вихователем, достатнього обсягу знань та навичок, необхідних сучасному педагогу; допомогти студенту усвідомити фактори, що впливають на процес викладання (навчання) (діти, типи освітніх закладів, культурний контекст, навчальний план, навчальні матеріали, технічні засоби навчання, традиції); отримати практичний досвід в організації та реалізації навчально-виховального процесу в дошкільних навчальних закладах, на основі

наблюдения; ознакомиться с программами обучения и воспитания; создать условия для осознания студентом специфики профессии воспитателя и мотивов дальнейшей работы в дошкольных учебных заведениях.

Обоснованно, что совершенствование подготовки будущих воспитателей дошкольных учебных заведений в процессе педагогической практики является важной задачей современности.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, будущие воспитатели, дошкольные учебные заведения, педагогическая практика.

PROFESSIONAL TRAINING THE KINDERGARTEN TEACHER OF PRESCHOOL EDUCATIONAL INSTITUTIONS IN THE PROCEEDING OF PEDAGOGICAL PRACTICE
Kuzminsky A. I., Bida E. A., Kuchai T. P.

Abstract. *On the basis of the analysis of literature, the purpose and tasks of pedagogical practice have been determined. According to the provisions of the reform, the purpose of pedagogical practice is to: create conditions for obtaining a student, a future preschooler, sufficient amount of knowledge and skills necessary for a modern teacher; to help the student to understand the factors influencing the process of teaching (education) (children, types of educational institutions, cultural context, curriculum, educational material, technical means of teaching, traditions); to gain practical experience in the organization and implementation of the educational process in preschool educational institutions, based on their own experience and observation; get acquainted with the programs of education and upbringing; to create conditions for the student to be aware of the specifics of the profession of kindergarten teacher and the motives for further work in pre-school educational institutions. It was substantiated that improvement of the training of future kindergarten teacher of preschool educational institutions in the process of pedagogical practice is an important task of the present.*

Key words: vocational training, future kindergarten teacher, pre-school educational institutions, pedagogical practice.

УДК 372.85

ВИЗНАЧЕННЯ РОЛІ ЗУБНОГО ГІГІЄНІСТА У КЛІНІЦІ ДИТЯЧОЇ СТОМАТОЛОГІЇ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

О.М. ГУМЕНЮК, кандидат педагогічних наук, доцент, кафедра стоматології дитячого віку, *Львівський національний медичний університет ім. Данила Галицького*
E-mail: dimafox1@ukr.net

Анотація. У статті розкриваються питання формування професійної компетентності майбутніх зубних гігієністів. Подано визначення понять “компетентність”, “професійна компетентність” та “професійна компетентність майбутніх зубних гігієністів”. Висвітлено основні проблеми, які виникають у роботі зубного гігієніста під час дитячого стоматологічного прийому. Охарактеризовано професійні уміння та навички з навчальної дисципліни “Дитяча стоматологія”. Визначено роль зубного гігієніста при лікуванні та профілактиці стоматологічних захворювань у дітей.

Ключові слова: компетентність, професійна компетентність, професійна компетентність майбутніх зубних гігієністів, дитяча стоматологія, зубний гігієніст, техніка психологічної корекції